

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

26E JAARGANG

WOENSDAG 7 MEI 1941

No. 1320

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans, P. Liefstijck, N. J. Polak, J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408 (ten name van
„Economisch-Statistische Berichten”).

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk
is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht
franco p. p. in Nederland f 21*.— per jaar. Buitenland en
koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk
nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van
elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en
leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen
het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere
publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's
f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief
Administratie van advertenties: Nijgh en van Dittmar N. V.,
Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam. 's-Gravenhage. Post-
chèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam:
Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

	Blz.
Bijzonderheden bij eventuele dividendbeperking hier te lande door J. H. M. Meijerink.....	290
Het wegvallen van het Europeesche continent als afzetgebied voor Nederlandsch-Indië door J. Willems	292
Nieuwe organen van bestuur en rechtspraak bij de verdediging van ons prijspeil door W. van Norden	295
De economische toestand van Portugal in 1940 door J. E. Spinosa Cattela	296
Overheidsmaatregelen op econo- misch gebied.....	299
Maandcijfers. Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	299
Statistieken. Geld- en wisselkoersen — Bankstaten.....	299—300

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De situatie op de geldmarkt geeft weinig stof tot bijzondere opmerkingen. De voornaamste mutaties op de weekstaten van De Nederlandsche Bank waren in den laatsten tijd: vermindering van den goudvoorraad en een compenserende stijging van den post „diverse rekeningen”-debet. Deze laatste post nam bovendien uit anderen hoofde nog toe, zoodat daarmee een deel van de middelen werd geschapen, die anders, uit hoofde van stijging van den biljettenomloop en vermeerdering van de saldi van anderen, aan de geldmarkt zouden zijn onttrokken.

De weekstaat, die juist is verschenen, vertoont geen verdere vermindering van den goudvoorraad en een daling van den post „diverse rekeningen”-debet, met niet minder dan 90 miljoen. De gelijktijdige stijging van de buitenlandsche wisselportefeuille met 100 miljoen doet veronderstellen, dat hier een overboeking heeft plaats gevonden. Indien dit zoo is, mag een verdere toeneming van de „diverse rekeningen” met 10 miljoen worden geconstateerd. De operaties van de schatkist ten opzichte van de circulatiebank compenseeren elkander per saldo: tegenover 21 miljoen aan rechtsstreeks bij de Bank verdisconteerd schatkistpapier (vermoedelijk voor kasbehoefden aan het begin der week), staat de aflossing van het renteloos voorschot ad 15 miljoen en een storting in loopende rekening van 6 miljoen (waarschijnlijk kasoverschotten aan het eind der week). De circulatie nam evenveel toe als de „saldi van anderen” daalden, n.l. met 15 miljoen.

De obligatiemarkt is deze week per saldo weinig veranderd. In het begin van de week trokken de koersen over het algemeen nog aan, zoodat de 3—3½ pCt. leening nog een oogenblik bij beperkte omzetten een koers van 90 kon bereiken. Nadien is echter weer eenige reactie ingetreden, die in het midden van de week de koersen op het laagste punt van de week bracht, waarna weer een herstel intrad. De groote beleggers hier te lande blijven terughoudend. De verzekeringmaatschappijen volgen over het geheel genomen de politiek om het „kruit droog te houden” voor een eventuele nieuwe staatsleening, waarover in den loop van de week geruchten circuleerden, de spaarbanken zijn in den regel niet in staat tot aankopen. Weliswaar is de verhouding tusschen inlagen en terugbetalingen zeer belangrijk verbeterd, maar de liquiditeitspositie is bij de meeste dezer instellingen toch van dien aard, dat zij voorshands niet tot nieuwe investering kunnen overgaan.

Op de aandelenmarkt was het meest opvallende verschijnsel de uiteenlopende tendens tusschen het koersverloop van enkele „hoofd fondsen” en het merendeel der Nederlandsche industriële waarden. Van de hoofdfondsen waren het voornamelijk aandelen Koninklijke Olie (26 April 248, 3 Mei 238), Philips (resp. 237½ en 218½) en Unilever (resp. 121⅞ en 117½), die onder aanbod, naar men aanneemt van Duitsche zijde, te lijden hadden; de meeste industriële waarden boden goeden weerstand, terwijl een aantal aandelen nog in koers kon stijgen als gevolg van de declaratie van meevallende dividenden.

BIJZONDERHEDEN BIJ EVENTUEELE DIVIDENDBEPERKING HIER TE LANDE.

De reeds bestaande voorschriften en de verdere plannen tot dividendbeperking in Duitschland hebben in de Nederlandsche pers sterk de aandacht getrokken. In dit weekblad heeft Prof. Dr. P. P. van Berkum er eenige weken geleden een belangwekkend artikel aan gewijd ¹⁾. Het is begrijpelijk, dat velen zich afvragen, of een dergelijke beperking ook hier te lande zal worden voorgeschreven. De dividendbetalingen, die tot dusverre door Nederlandsche naamlooze vennootschappen over 1940 zijn geannonceerd, wijzen nog geenszins op beperking, al moet in aanmerking worden genomen, dat de meeste Nederlandsche ondernemingen, waarvan de aandeelen op de beurs worden verhandeld, krachtig met reserves zijn toegerust, hetgeen een hoog dividend in verhouding tot het nominale kapitaal rechtvaardigt. Ook in de koersnoteringen van Nederlandsche aandeelen schijnt een mogelijke dividendrestrictie tot dusverre niet verdisconteerd te zijn.

Over de waarschijnlijkheid van een dividendbeperking voor Nederlandsche naamlooze vennootschappen willen wij hier echter niet spreken, evenmin als over het al of niet wenschelijke van zulk een maatregel. Wij willen slechts enkele, louter technische, opmerkingen maken met betrekking tot eenige bijzondere omstandigheden, waarmede men bij een eventueel voorschrift tot dividendbeperking in Nederland rekening zal moeten houden.

In Nederland gebruikelijke winstverdelingschema's.

In de laatste kwarteeuw is het in Nederland bij de publieke naamlooze vennootschappen vrijwel algemeen gevoonte geworden, de winstverdeling te regelen op een wijze, welke wel heel ver afwijkt van het naïef-doctrinaire voorschrift van art. 42d van het Wetboek van Koophandel: „Voor zooverre bij de akte van oprichting niet anders is bepaald, komt de winst den aandeelhouders ten goede.” De meeste akten van oprichting bepalen en in beginsel en in uitwerking héél anders; de gebruikelijke vorm van winstverdeling is die, waarbij, na een primair dividend voor aandeelhouders tot een bepaald percentage over het nominale aandeelenkapitaal — voor zoover geplaatst en gestort —, de uitkeering van bepaalde fracties van de resteerende overwinst aan houders van oprichtersbewijzen en aan tantiëmisten gebiedend is voorgeschreven, vervolgens een bepaalde fractie ter reserveering statutair is aangewezen en de rest „ter beschikking van de algemeene vergadering” komt. De algemeene vergadering, vrijwel zonder uitzondering door directeuren en commissarissen beheerscht, beschikt over die rest dan meestal zoodanig, dat aan aandeelhouders een matig super-dividend wordt uitgekeerd — matig in vergelijking met die rest — en dat het overige gedeelte voor extra-reserveering of voor bijzondere afschrijvingen wordt aangewend.

Om dit schema te concretiseeren geven wij een willekeurig, maar representatief, voorbeeld. Een naamlooze vennootschap met een geplaatst en volgestort nominaal kapitaal van f 10.000.000 heeft, na aftrek van belastingen, een netto-winst van f 2.500.000, die statutair als volgt wordt verdeeld:

Winst	f 2.500.000
Primair dividend 5 pCt. van 10 miljoen ..	„ 500.000
Overwinst	f 2.000.000

¹⁾ Prof. Dr. P. P. van Berkum, Kapitaalmarkt, dividend-controle en herkapitalisatie. Economisch-Statistische Berichten van 2 April 1941, No. 1315, blz. 220/22.

Overwinst	f 2.000.000
Daarvan voor:	
Statutaire reserve 10 pCt.	f 200.000
Oprichtersbewijzen 10 pCt.	„ 200.000
Directie en eventueel personeel	
15 pCt.	„ 300.000
Commissarissen 5 pCt.	„ 100.000
	f 800.000

Beschikbaar voor de algemeene vergadering .. f 1.200.000

Uit het voor de algemeene vergadering van aandeelhouders beschikbare bedrag ad. f 1.200.000 wordt nu bijvoorbeeld nog 5 pCt. zgn. super-dividend boven de 5 pCt. primair dividend uitgekeerd, zoodat het totale dividend 10 pCt. bedraagt. Voor extra-reserveering en buitengewone afschrijvingen blijft dan f 700.000 over.

Deze methode van dividendbeperking of dividendniveleering, met reserveering van een groot deel der voor aandeelhouders beschikbare overwinst, wordt door tal van naamlooze vennootschappen hier te lande toegepast. Het merkwaardige is daarbij, dat de aanzienlijke extra-reserveering uitsluitend uit het voor aandeelhouders beschikbare deel van de overwinst pleegt plaats te vinden en dat dus de uitkeering aan andere winstgerechtigden — oprichters, directeuren, commissarissen — niet aan de beperking of niveleering is onderworpen. De statutaire voorschriften immers schrijven uitkeering van het voor deze categorieën van deelgerechtigden in de winst bestemde percentage gebiedend voor en laten reserveering ten laste van die aandeelen in de winst niet toe; daarvoor is slechts de voor aandeelhouders beschikbare portie van de overwinst aangewezen.

De beperking moet niet slechts het dividend, maar alle winstuitkeering treffen.

Indien nu dividendbeperking van overheidswege zou worden voorgeschreven, ten einde de bezwaren van hooge individueele geldinkomens in een tijd, waarin het gevaar van inflatie dreigt, te ondervangen, en de beschikbaar komende winsten grotendeels naar de schatkist te geleiden, dan zou deze maatregel een wel zeer getempereerd effect hebben, als hij alléén het dividend voor aandeelhouders betrof. Een beperking van het dividend tot 6 pCt. zou de totale uitdeeling slechts doen verminderen met f 400.000, dus tot f 1.200.000, hetgeen toch nog 12 pCt. van het nominale kapitaal uitmaakt. Immers, de uitkeeringen aan oprichters, directeuren en commissarissen, ten bedrage van tezamen f 600.000, zouden onaangestast zijn gebleven.

Sterker nog, de dividendbeperking zou de strekking hebben, deze uitkeeringen aan oprichters en tantiëmisten nog verder omhoog te brengen. Deze strekking heeft de winstverdeling op zichzelf toch reeds, daar de extra-reserveering, waaraan de oprichters en tantiëmisten niet bijdragen, in volgende jaren medewerkt tot verhooging van de winst, en de deelgerechtigden daarin — ten laste van wier aandeelen immers geen extra-reserveering is toegelaten — daarvan alweer profiteren. Dividendbeperking verhoogt deze extrareserveering nog eens te meer, en doet dus ook in komende jaren het oprichtersdividend en de tantiëmes nog eens in het bijzonder toenemen.

Een voortzetting van de hierboven aangevallen becijfering maakt dit duidelijk. Wij nemen daarbij aan, dat het volgende jaar met het reeds aanwezige kapitaal dezelfde winst van 2½ miljoen gulden wordt gemaakt als in het eerste voorbeeld was gesteld, terwijl de zoojuist verrichte statutaire en extra-reserveeringen daaraan een rendement van 10 pCt. toevoegen. Wij maken onze berekeningen voor twee gevallen, nl. na uitkeering van 10 pCt. dividend volgens de gebruikelijke vrijwillige restrictie, en na uitbetaling van slechts 6 pCt., overeenkomstig de c.q. van overheidswege voorgeschreven dividendbeperking.

Dividend vorig jaar	10 pCt.	6 pCt.
Statutaire reserveering vorig jaar	f 200.000	f 200.000
Extra-reserveering vorig jaar ..	„ 700.000	„ 1.100.000
	f 900.000	f 1.300.000
Rendement 10 pCt.	f 90.000	f 130.000
Normale winst	„ 2.500.000	„ 2.500.000
Totale winst	f 2.590.000	f 2.630.000
Primair dividend	„ 500.000	„ 500.000
Overwinst	f 2.090.000	f 2.130.000
Statutaire reserve, oprichters en tantiëmisten	„ 836.000	„ 852.000
Beschikbaar voor algemeene vergadering	f 1.254.000	f 1.278.000
Superdividend	„ 500.000	„ 100.000
Extra-reserveering	f 754.000	f 1.178.000

De oprichters ontvangen hier in het eerste geval f 9000, in het geval van wettelijke dividendrestrictie tot 6 pCt. f 13.000 meer dan een jaar te voren. Bij de directeurs zijn deze vermeerderingen resp. f 13.500 en f 19.500, bij de commissarissen f 4500 en f 6500. De strekking is duidelijk zichtbaar, al zijn in het gegeven voorbeeld de verschillen niet groot.

Deze verschillen nemen echter in den loop der jaren toe. Zet men de calculatie op denzelfden grondslag met dezelfde gegevens voort, dan worden de vermeerderingen van het directie-tantiëme na twee jaar (vergeleken met het jaar van aanvang onzer berekening) resp. f 27.945 en f 40.365, na drie jaar f 43.401 en f 62.542. Zooals men ziet, nemen de verhoogingen en de verschillen vrij snel toe en zijn ze beide reeds in het derde jaar niet onbelangrijk.

Uit het bovenstaande blijkt wel duidelijk, dat de restrictie van de uitkeeringen niet tot de dividenden, op de aandeelen bepaald zou moeten blijven, maar o.g. over alle uitdeelingen dient te worden uitgestrekt. Als algemeene richtlijn zou daarbij kunnen gelden, dat een gelijke korting als naar verhouding op het voor aandeelhouders beschikbare bedrag door de extra-reserveering wordt toegepast, ook op de overige winstuitdeelingen wordt uitgevoerd. Teneinde voor bijzondere gevallen de noodige soepelheid te verkrijgen, zal er dan een orgaan moeten worden ingesteld, aan welks goedkeuring de winstverdelingen moeten worden onderworpen. Dit orgaan kan de vrijheid worden gegeven, in bepaalde gevallen gemotiveerd van de algemeene richtlijn af te wijken of deze ietwat gewijzigd te volgen. In ieder geval zou dus een beperking van de winstuitkeeringen hier te lande zeker meer moeten omvatten dan enkel een dividendrestrictie.

Fiscale gevolgen van herkapitalisatie.

Een herkapitalisatie, door Minister Funk als palliatief voor een sterke restrictie van dividenduitkeering voorgesteld, zou in gevallen als hierboven behandeld wellicht wenschelijk worden geacht. Zij zou de beperking van de uitkeeringen, zoowel voor tantiëmisten en oprichters als voor aandeelhouders, aanzienlijk verlichten.

Evenwel brengen de eigenaardige overgangsbepalingen van de Nederlandsche Winstbelasting in geval van een herkapitalisatie buitengewoon zware lasten mede. Deze overgangsbepalingen houden namelijk in, dat in geval van uitdeeling van oude, op het oogenblik van de afschaffing der Dividend- en Tantiëmebelasting en van de invoering der Winstbelasting reeds aanwezige reserves, over het bedrag van die uitdeeling winstbelasting is verschuldigd. Herkapitalisatie ter verruiming van de van hooger hand beperkte dividenduitkeering zal wel in de meeste gevallen neerkomen op omzetting van in reserves in aandeelenkapitaal door uitreiking van bonus-aandeelen. Zulk een transactie is door de Dividend- en Tantiëmebelasting, welke in de overgangsbepalingen van de Winstbelasting voor dergelijke gevallen blijft voortleven, uitdrukkelijk tot winstuitdeeling bestempeld.

Een belasting van $26\frac{1}{2}$ of $31\frac{1}{2}$ pCt. over het bedrag, dat

van reserve in kapitaal zou worden omgezet, is voor zulk een herkapitalisatie zeer zeker prohibitief te achten. Zoolang de volle winstbelasting, inclusief opcenten, drukt op de uitdeeling in eenigerlei vorm van zogenaamde overgangsrreserven, zal dan ook van de merkwaardige herkapitalisatie wel geen gebruik worden gemaakt en dus de dividendrestrictie liever ongemitigeerd worden aanvaard.

De vraag mag echter worden gesteld, of er geen aanleiding bestaat voor tempering van de belasting op uitdeelingen uit oude reserves. De motiveering van deze merkwaardige overgangsheffing in de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp tot heffing van een winstbelasting, dat het Besluit op de Winstbelasting 1940 is voorafgegaan, leidt tot een bevestigend antwoord op deze vraag.

Deze toelichting toch stelde in het licht, dat bij de heffing van een uitdeelingsbelasting, zoals de Dividend- en Tantiëmebelasting er een was, „de fiscus, behalve zijn recht op hetgeen over de uitgedeelde winst dadelijk verschuldigd is, tevens een voorwaardelijke aanspraak verkrijgt tot het bedrag van de belasting over de niet uitgekeerde (gereserveerde) winsten.” En verderop luidt het: „Wordt derhalve de dividendbelasting op een later oogenblik afgeschaft, dan beteekent dit weliswaar, dat over de uitdeelingen uit toekomstige winsten geen belasting meer zal worden geheven, doch er is geen aanleiding, ook de aanspraak van 's Rijks schatkist op belasting over de in de toekomst te verrichten uitdeelingen uit de oude reserves te doen vervallen.” De ontwerpers van de Winstbelasting stelden zich dus op het standpunt, dat de fiscus een voorwaardelijke aanspraak heeft op een bedrag *aan belasting*, hetwelk eigenlijk reeds verschuldigd was, maar waarvan de invordering van een opschortende, en in sommige gevallen zelfs van een ontbindende voorwaarde, afhankelijk was gesteld.

Deze opvatting van de overgangsbepaling van art. 41 lid 2 van het Besluit op de Winstbelasting 1940 behoorde er toe te leiden, dat de belasting, bij uitdeeling uit overgangsrreserve te heffen, werd geregeld naar het tarief, dat gold ten tijde, dat die reserve was gevormd, dus de winst, waaruit die reserve is ontstaan, werd behaald. Het is begrijpelijk, dat men de vele moeilijkheden, welke zulk een bepaling zou medebrengen, heeft vermeden. Waar het tarief van de Winstbelasting bij het in werking treden van het Besluit iets lager was dan het tarief van de Dividend- en Tantiëmebelasting de laatste jaren was geweest doch tevens iets hooger dan het een reeks van jaren vóór de laatste verhoging geweest was, legden mogelijke verschillen weinig of geen gewicht in de schaal. Men bepaalde dus eenvoudig, dat de belasting over uitdeelingen van oude overgangsrreserven naar hetzelfde tarief als de Winstbelasting zou worden geheven en noemde, ook alweer om der wille van den eenvoud, deze uitdeelingsbelasting zelfs ook winstbelasting.

Deze naamgeving heeft er echter toe geleid, dat bij de heffing van 150 of 200 opcenten op de Winstbelasting krachtens het Opcentenbesluit van 11 December 1940 deze opcenten ook zijn gelegd op de belasting over uitdeelingen uit oude reserves. Deze belasting is daardoor verzwaaard van $11\frac{1}{2}$ pCt. tot $26\frac{1}{2}$ pCt. Of dit ook de bedoeling van de opcentenheffing is geweest, kan niet worden nagegaan; wellicht heeft men bij de voorbereiding dier heffing de merkwaardigheid van de overgangsbepalingen uit het oog verloren.

Hoe dit echter ook zij, in ieder geval zal het aanbeveling verdienen, om, indien hier te lande een dividendrestrictie in den geest van het plan-Funk zou worden ingevoerd, en in verband daarmee een herkapitalisatie door uitdeeling van oude reserves in bonus-aandeelen zou worden bevorderd, de „winstbelasting”, welke krachtens de overgangsbepaling van art. 41 over die uitdeeling verschuldigd zal zijn, alsnog van de opcentenheffing vrij te stellen en ten hoogste te bepalen op 10, resp. $11\frac{1}{2}$ pCt., d.i. het tarief, dat bij den overgang van de Dividend- en Tantiëmebelasting naar de Winstbelasting gold.

J. H. M. MEIJERINK.

HET WEGVALLEN VAN HET EUROPEESCHE CONTINENT ALS AFZETGEBIED VOOR NEDERLANDSCH-INDIË.

Inleiding.

Door den oorlogstoestand heeft Nederlandsch-Indië practisch het geheele Europeesche continent als afzetgebied verloren. Wel zijn er nog de neutrale landen Spanje, Portugal, Zwitserland, Zweden, Finland en het Europeesche deel van de Sovjet-Unie, waarheen export mogelijk zou zijn, doch onder invloed van de contrabandecontrole, de blokkade en den toestand op scheepvaartgebied moet de uitvoer van Nederlandsch-Indië naar deze landen practisch gesproken minimaal worden geacht.

Voor al het verbreken van de verbindingen met het Rijksdeel in Europa is van veel beteekenis voor Indië. Immers niet alleen als direct afzetgebied, maar ook als centrum, vanwaar vele Indische producten, na eventueel verdere verwerkingen te hebben ondergaan, den uiteindelijke verbruiker bereiken, was het moederland tot dusver de belangrijkste afnemer van Indische producten.

Het is dan ook begrijpelijk, dat de huidige situatie die Indische exporteurs voor tal van problemen stelde met betrekking tot den afzet van de voortbrengselen van dat land en dat diensgevolge (wij wesen hierop reeds in een aantekening in dit blad over den buitenlandschen handel van Nederlandsch-Indië gedurende 1940¹⁾ de bestemming van den Indischen uitvoer aanzienlijke veranderingen heeft ondergaan. In het hier volgende artikel willen wij, aan de hand van de gegevens van vóór het uitbreken van den oorlog in September 1939, in het kort nagaan, hoe het beoep van de bestemming van den Indischen uitvoer is geweest in den vorigen wereldoorlog, wat de beteekenis was van het Europeesche afzetgebied in de jaren 1936 t.e.m. 1938, en van welken aard de situatie is, die thans door het wegvallen van het Europeesche continent als bestemmingsgebied voor den Indischen uitvoer is ontstaan.

De ontwikkeling tijdens d.n. wereldoorlog 1914—1918.

Gedurende den vorigen wereldoorlog — vooral na 1916, toen de blokkade steeds strenger werd en diensgevolge ook de scheepvaartsituatie veel moeilijker — stond Indië eveneens voor het feit, dat een belangrijk deel van het Europeesche continent noodgedwongen als koper van Indische producten was uitgevallen of in ieder geval zijn aankopen aanzienlijk moest beperken. Toch bleven nog altijd het moederland en ook de geallieerde landen op dit continent Indische producten afnemen; van een geheel wegvallen van het Europeesche vasteland als afzetgebied voor Indische producten was dan ook geen sprake, al trad er wel een aanzienlijke vermindering op van den uitvoer van Indië daarheen.

Uitvoer van Nederlandsch-Indië naar de belangrijkste landen op het Europeesche vasteland.¹⁾

	Waarde in miljoenen gulden	Aandeel in tota- len uitvoer in procenten.
Gemiddelde 1910/14	185.3	32
„ 1915/16	202.8	25
„ 1917/18	20.7	3
„ 1919/20	442.6	20

¹⁾ Nederland, Frankrijk, Italië, Duitschland, Oostenrijk en België.

Zoals men uit bovenstaande tabel kan aflezen, was, ondanks het reeds genoemde feit, dat de verbindingen met

¹⁾ De buitenlandsche handel van Nederlandsch-Indië in 1940, E.-S.B. van 23 April 1941, blz. 271 e.v.

het Europeesche continent — en met name het moederland — lang niet zoo volledig verbroken waren als thans het geval is, vooral in de laatste twee jaren van den oorlog 1914—1918 de beteekenis van het Europeesche vasteland als afzetgebied voor Indië aanzienlijk verminderd.

Dit aandeel werd voornamelijk overgenomen door Singapore en de Vereenigde Staten, waarbij vooral het laatste land ook na afloop van den oorlog een belangrijker bestemmingsgebied voor den Indischen uitvoer bleef dan vóór 1914 het geval was geweest. Overeenkomstig deze ontwikkeling zien wij dan ook, dat het Europeesche continent de plaats, die het als bestemmingsgebied van den Indischen uitvoer vóór den oorlog innam, niet geheel heeft kunnen terugwinnen. Vele artikelen, die tot dusver via de Europeesche markten — voornamelijk de Nederlandsche — hun uiteindelijke bestemming, ook buiten Europa, bereikten, werden in den wereldoorlog 1914—1918 direct van Indië naar de uiteindelijke afnemers verscheept, en het daartoe in het leven geroepen handels- en vervoersapparaat liet zich na 1918 door het weer functioneeren van het vooroorlogse Europeesche distributie-apparaat niet meer geheel verdringen.

De uitvoer naar het Europeesche continent in de jaren 1936 t.e.m. 1938.

Teneinde een beeld te krijgen van de beteekenis van het Europeesche vasteland als afzetgebied voor Indische producten vóór het uitbreken van den huidige oorlog, willen wij den uitvoer van Indië daarheen in de laatste drie jaren vóór 1939 nader analyseeren en wel:

- in verhouding tot den totalen uitvoer,
- naar de samenstelling van dien uitvoer, en
- naar de beteekenis voor de uitvoerpositie der belangrijkste Indische uitvoerproducten afzonderlijk.

a. Het aandeel in den totalen uitvoer.

Onderstaande tabel geeft het aandeel van den Indischen uitvoer naar het Europeesche vasteland in den totalen export van Indië en een vergelijking met het aandeel der overige werelddeelen in den Indischen uitvoer.

Bestemming van den uitvoer van Nederlandsche-Indië naar enige gebieden.

Gemiddelde 1936 t.e.m. 1938	Waarde in mil- lioenen gulden	Aandeel in den totalen uitvoer in procenten
Europeesche conti- nent	229.0	32
Groot-Brittannië en Ierland	37.6	5
Azië	212.5	30
Amerika	129.1	18
Australië	33.2	5
Afrika	32.1	4

Zoals hieruit blijkt, was het Europeesche vasteland het belangrijkste bestemmingsgebied voor den Indischen uitvoer, zoodat Indië door den oorlogstoestand van zijn quantitatief belangrijkste afnemer is afgesneden.

b. Samenstelling van den uitvoer naar het Europeesche continent naar de bestemming der goederen.

Gaan wij allereerst na, hoe die uitvoer over de verschillende Europeesche landen was verdeeld, dan krijgen wij het beeld zooals in de eerste tabel op blz. 293 vermeld.

Het Rijksdeel in Europa was, zooals uit dezen staat blijkt, de belangrijkste importeur van Indische goederen in dit werelddeel en leverde gedurende deze periode ruim een vijfde van de totale waarde van den Indischen uitvoer op.

Uitvoer van Nederlandsch-Indië naar het Europeesche continent.

Gemiddelde 1936/1938	Waarde in milioenen guldens	Aandeel in totalen uitvoer naar Europa (vasteland) in procenten
Nederland	150.9	66
Duitschland en Oostenrijk	21.6	9
Frankrijk	16.1	7
Denemarken	13.0	6
Italië	8.6	4
België en Luxemburg	5.8	3
Noorwegen	5.7	2
Overige landen	7.3	3
Totaal Europeesch continent	229.0	100

Beziet men de samenstelling van den uitvoer van Indië naar Europa naar de verschillende producten, dan krijgt men het volgende beeld:

Samenstelling van den uitvoer van Indië naar het Europeesche continent.

Gemiddelde 1936/1938	Waarde in milioenen guldens	Aandeel der afzonderlijke producten in pCt.
Mineralen, metalen e.d. (geen aardolieprod.)	46.0	20
Oliën en vetten ..	45.1	20
Tabak	38.7	17
Rubber	33.3	14
Specerijen e.d. ...	11.7	5
Thee	11.5	5
Koffie	11.0	5
Div. plantaardige voortbrengselen	10.7	5
Vezels	6.3	3
Suiker	4.9	2
Overige producten.	9.8	4
Totaal	229.0	100

Hieruit blijkt wel, dat de samenstelling van den uitvoer naar het Europeesche continent naar producten tamelijk gevarieerd is, zulks in tegenstelling met de samenstelling van den uitvoer van Indië naar de overige werelddelen, waarbij vaak een enkel of een paar producten een sterk overwegend aandeel in den uitvoer innemen. Deze situatie is — naast het feit, dat het moederland van dit tropisch-koloniale grondstoffenland in Europa ligt, hetgeen een intensiever en historisch gegroeid contact met zich brengt — ook een gevolg van den factor, dat het dichtbevolkte Europa met zijn, althans in sommige landen, hooge industriële ontwikkeling en een dienovereenkomstigen levensstandaard, een belangrijke consument van tal van de in de tropen voortgebrachte goederen is.

De post mineralen, metalen, ertsen e.d. bestaat voornamelijk uit tin en tinerts, welk laatste hier in Nederland te Arnhem wordt gesmolten. Zooals bekend, ging dit erts vóór de oprichting van de Metallurgische Bedrijven in ons land hoofdzakelijk naar Singapore om gesmolten te worden. Voor oliën en vetten is, wat palmolie en klapperolie betreft, het moederland een belangrijke afnemer, terwijl aanzienlijke hoeveelheden copra ook door Duitschland en Denemarken werden opgenomen. De tabak, die uit Indië naar het Europeesche vasteland wordt verscheept, wordt vrijwel geheel naar Nederland vervoerd om aldaar geveild te worden. Voor rubber zijn, behalve Nederland, voornamelijk Duitschland en in mindere mate ook Frankrijk, Italië, België en Europeesch Rusland de belangrijkste af-

nemers. De post specerijen e.d. omvat in hoofdzaak kinabast en kinine, die naar Nederland verscheept worden om vandaar verder gedistribueerd te worden.

Ook de thee, die naar het Europeesche vasteland wordt uitgevoerd, wordt vrijwel geheel in Nederland ter veiling gebracht. De Indische koffie wordt, wat Europa betreft, behalve naar het moederland, ook in vrij belangrijke hoeveelheden naar Denemarken, Italië en Frankrijk verscheept.

Voor de onder den post diverse plantaardige voortbrengselen vallende producten — waartoe o.m. rijst, maïs, rotting, coprakoecken, aetherische oliën, harsen e.d. behoren — is Nederland eveneens in het algemeen het belangrijkste bestemmingsgebied in Europa.

Hetgeen dus reeds bij de verdeling van den uitvoer naar het Europeesche continent naar landen van bestemming bleek, geldt tevens voor de meeste afzonderlijke producten: nl. dat het moederland het overgrootste deel van dien uitvoer opneemt. Deze uitvoer wordt dan, voorzover de goederen niet in Nederland zelf verwerkt of verbruikt worden, vanuit dit land verder onder de uiteindelijke afnemers gedistribueerd.

c. De beteekenis van het Europeesche continent als afzetgebied voor eenige Indische producten.

Gaat men na, welk deel van den totalen uitvoer van Indië van de hierboven genoemde producten of productengroepen in de hier behandelde periode naar het Europeesche continent werd verscheept, dan blijkt duidelijk van hoeveel beteekenis het Europeesche afzetgebied voor Indië is.

Aandeel in procenten van den uitvoer naar het Europeesche vasteland in de totale waarde van den uitvoer van eenige producten uit Indië (Gemiddelde 1936/38)

	pCt.		pCt.
Tabak	99	Diverse plantaardige voortbrengselen ..	34
Mineralen, metalen e.d.	76	Thee	23
Oliën en vetten	56	Rubber	19
Koffie	51	Suiker	11
Specerijen e.d.	41	Suiker	11
Vezels	34	Overige producten ..	6

Bedroeg de waarde van den uitvoer van Indië naar Europa in haar geheel bijna een derde (32 pCt.) van de totale uitvoerwaarde van Nederlandsch-Indië, ten aanzien van de afzonderlijke producten blijkt in sommige gevallen de afzet naar het Europeesche vasteland van nog meer beteekenis te zijn. Weliswaar is hierbij soms een belangrijk deel verscheping naar de Nederlandsche veiling of verwerkende industrie inbegrepen — men denke bijv. aan tabak, tinerts, kina, thee — maar toch vormt Europa, ook wat de uiteindelijke consumptie betreft, gezien de industriële ontwikkeling van vele landen, den levensstandaard en consumptiegewoonten van zijn bevolking, een belangrijk afzetgebied voor de Indische uitvoerproducten.

De huidige situatie.

Deze kan in het kort worden weergegeven door te zeggen, dat de toestand, zooals wij dezen hierboven analyseerden, thans niet meer bestaat en dat, zooals reeds in de inleiding werd opgemerkt, er practisch geen uitvoer meer is van Indië naar het Europeesche continent.

Nederlandsch-Indië is dus thans van een afzetgebied afgesneden, dat de laatste jaren vóór het uitbreken van dezen oorlog gemiddeld bijna een derde van de totale uitvoerwaarde opbracht. In het bijzonder is hierbij de omstandigheid van beteekenis, dat het contact met het moederland thans geheel is verbroken, waardoor niet alleen een belangrijk afzetgebied, maar ook een uitmuntend geoutilleerd marktapparaat voor de verdere distribueering van de Indische voortbrengselen is uitgeschakeld.

Vooralsindien men de situatie der afzonderlijke produc-

ten beziet, blijkt het wegvallen van het Europeesche vasteland een uitermate belangrijke beteekenis te hebben. De tabak, die vrijwel geheel naar Nederland werd verscheept om hier geveild te worden, waarbij tevens een belangrijk deel door Europeesche koopers — met name Duitschland — werd afgenomen, moet thans elders ter markt gebracht worden en verliest bovendien een belangrijk verbruiksgebied. Het gevolg hiervan is, dat enerzijds thans de Indische tabak in New-York wordt geveild en anderszijds tot beperking van den aanplant in Indië zelf wordt overgegaan. Voor tin en tinerts beteekent de huidige ontwikkeling slechts een omschakeling van de organisatie van handel en verwerking, waarbij thans opnieuw van vroegere relaties (de smelterijen in Singapore) gebruik kan worden gemaakt ²⁾. De oliën- en vetten-situatie voor Indië is vooral ten aanzien van copra veel ongunstiger geworden; de palmolie werd evenwel ook onder normale omstandigheden grootendeels naar de Vereenigde Staten geëxporteerd, zoodat voor dit product het uitvallen van het Europeesche vasteland minder ernstig is. De Indische koffie verkeerde de laatste jaren toch reeds in een ongunstige positie; thans, nu het belangrijkste consumptiegebied voor deze soort is afgesloten, bevindt deze cultuur zich in een buitengewoon moeilijke situatie. De kinaproducten worden thans vanuit Indië direct naar de voornaamste afnemers, o.a. de Vereenigde Staten (waar dit product onder de voor de strategische situatie van het land essentiële goederen is gerangschikt), verscheept. De Indische harde touwvezels verliezen vrij belangrijke afnemers in Nederland, Duitschland, Europeesch Rusland, de Scandinavische landen en België, al wordt thans een compensatie gevonden in vermeerderden afzet naar de Vereenigde Staten — voordien reeds het belangrijkste bestemmingsgebied voor dit product — en Australië. Voor Indische thee is eveneens een vrij belangrijk consumptiegebied thans afgesloten, en het Internationale Theerestrictiecomité heeft dan ook, mede op grond van de Europeesche situatie, het toegestane uitvoerpercentage verlaagd van 92½ tot 90; ook hier is voor Indië eenige compensatie aanwezig in den vorm van een toenemen den afzet naar de Vereenigde Staten. Op de rubbermarkt is de Europeesche verbruiker thans weliswaar afwezig, maar elders — voornamelijk weer in de Vereenigde Staten — is de vraag zoozeer toegenomen, dat de positie van de rubbercultuur thans gunstig voor Indië is, dank zij vooral de hooge uitvoerquota. Voor de overige producten is of het Europeesche afzetgebied weinig beteekenend of de positie van deze producten in het kader van den geheelen Indischen uitvoer van vrij gering belang.

Poogt men zich nu een beeld te vormen van de richting, die de Indische export heeft ingeslagen — volledige en juiste gegevens ontbreken ons uiteraard vrijwel geheel — om het verlies van de Europeesche markt te compenseren, dan kan men de situatie als volgt schetsen:

Voorzover Europa een belangrijke afnemer was van Indische producten, die ook voor de oorlogseconomie van een land van beteekenis kunnen zijn (rubber, tin, oliën en vetten, kina, vezels), is door het in werking zijn en komen van een oorlogsindustrie in tal van gebieden, waarmede Indië nog contact heeft, maar voornamelijk de Vereenigde Staten, ruimschoots een compensatie bereikt voor het in Europa geleden verlies.

Voor de voedings- en genotmiddelen, zooals thee, koffie, tabak, specerijen, diverse oliën en vetten (o.a. voor de margarine en de zeepindustrie), wordt het quantum, dat Europa vroeger afnam, thans niet zoo gemakkelijk door andere gebieden overgenomen, al is er in sommige gevallen wel eenige compensatie te vinden in een toenemend verbruik of in voorraadvorming in de overige afzetgebieden, waar de oorlogshoogconjunctuur en de scheepvaartsituatie een groter invoer toelaten of voorzorg tegen een even-

tuele afsluiting van den aanvoer het opslaan van voorraden noodzakelijk maakt.

Dientengevolge is vooral het aandeel in den Indischen uitvoer van de landen rondom den Pacific toegenomen, een ontwikkeling, die nog begunstigd werd door een naar verhouding gunstige scheepvaartsituatie voor dit gebied. In de eerste plaats zijn nu de Vereenigde Staten als bestemmingsland van den Indischen uitvoer naar voren gekomen, terwijl de situatie in dat land bovendien meer nog dan vroeger beslissend is voor de marktpositie van tal van belangrijke grondstoffen, die Indië ook uitvoert. Voorts is ook de uitvoer naar Singapore, het groote handelscentrum in het Verre Oosten, toegenomen, terwijl waarschijnlijk ook Australië, Zuid-Afrika, Zuid-Amerika en het Midden-Oosten naar verhouding meer dan tot dusver uit Indië zullen importeerden. Wat tenslotte den uitvoer naar Japan betreft, deze staat momenteel zoo sterk onder invloed van steeds wisselende economisch-politieke factoren, dat het moeilijk is hier een bepaalde ontwikkelingslijn aan te duiden.

Slotbeschouwing.

Wij gaven hierboven een overzicht van de problemen, die voor den Indischen export zijn ontstaan door het wegvallen van het Europeesche continent als afzetgebied. Door de omstandigheid, dat vooral de Vereenigde Staten een oorlogsindustrie opbouwen en in werking hebben en zich geheel op een oorlogstoestand voorbereiden — hetgeen, ofschoon in mindere mate, ook voor andere nog voor Nederlandsch-Indië bereikbare landen geldt — en door het feit, dat Indië ook vóór den oorlog weinig eenzijdig geörienteerd was in zijn uitvoer, maar integendeel op alle markten, waar maar eenigszins kansen aanwezig waren, zijn producten poogde af te zetten en handelsrelaties aan te knopen, is Indië er in geslaagd voor een groot deel dit verlies te compenseren.

Vergelijkende wij de huidige ontwikkeling met die gedurende den wereldoorlog 1914—1918, dan blijkt allereerst de omvang van het probleem thans veel grooter te zijn. Immers de verbandingen met het Europeesche gebied — ook ten aanzien van berichten- en betalingsverkeer — en vooral die met het moederland, zijn thans volledig verbroken. Bovendien wordt thans in Indië door deze stoornis een economisch stelsel getroffen, dat veel meer ontwikkeld en in de geheele maatschappelijke sfeer doorgedrongen is, dan het naar verhouding nog betrekkelijk weinig ontwikkelde en vrijwel uitsluitend Westersch-kapitalistisch georganiseerde exportapparaat van vóór 1914.

Maar ook de reactie van den Indischen uitvoer op deze situatie is thans veel breeder en intenser dan destijds. De uitvoer naar gebieden buiten Europa gaat thans in sterkte mate naar een veel grooter aantal landen en anderszijds is de beteekenis van de Vereenigde Staten, die de laatste jaren een steeds belangrijker afzetgebied voor den Indischen uitvoer werden, thans veel grooter dan in de jaren 1917 en 1918. Voorts is ook de bemoeiing met den Indischen uitvoer, zoowel van overheidswege als door andere centrale instanties, de laatste jaren reeds sterk toegenomen, waardoor thans veel sneller de noodige maatregelen voor productie, vervoer en afzet konden getroffen worden dan in 1917/1918, toen de, onder dergelijke omstandigheden benodigde, centrale regelende instanties nog gevormd moesten worden, en ervaring bij hun werkwijze nog vrijwel geheel ontbrak.

J. WILLEMS.

²⁾ Zie ook: J. Willems, De Nederlandsch-Indische tinpositie, in E.-S.B. van 9 April 1941, blz. 244 e.v.

NIEUWE ORGANEN VAN BESTUUR EN RECHTSPRAAK BIJ DE VERDEDIGING VAN ONS PRIJSPEIL.

Maatregelen tegen prijsverhoging.

Met elke oorlogsperiode doemt het gevaar van inflatie op. De hoge overheidsuitgaven, naast de schaarschte aan goederen, maken uitzetting van de geldcirculatie aanlokkelijk, soms zelfs onvermijdelijk; de prijzen stijgen, en — met een achterstand — de loonen en andere kosten eveneens. De overheid heeft steeds getracht de gevaren hiervan te bezweren door maatregelen, die stabilisatie of controle van het prijsniveau ten doel hadden. Niet altijd zijn deze pogingen geslaagd.

Ook in ons land leidde de oorlog reeds in September 1939 tot de *Prijsopdrivings- en Hamsterwet*, die op prijsopdriving strafsancities stelde. Deze wet moest worden uitgebreid, toen ons land zelf in den oorlog betrokken werd: de bekende prijsstop van den Duitschen opperbevelhebber verbood alle verhogingen der op 9 Mei 1940 geldende prijzen. De maatregel werd door de burgerlijke bezettingsautoriteiten overgenomen op 11 Juli 1940 (Prijzenbeschikking 1940 No: 1). Tal van verhogingen moesten echter toegestaan worden; de noodzakelijkheid ervan werd tot 11 November 1940 beoordeeld door de Departementen van Algemeen Bestuur, elk op eigen terrein regelende.

Aanstelling van een Gemachtigde voor de Prijzen.

Deze departementale prijszettingen, vaak steunende op de deskundigheid van de diverse Rijksbureau's, konden echter uitsluitend op eigen terrein worden doorgevoerd. Het bleef mogelijk, dat de door verschillende autoriteiten uitgevaardigde bepalingen elkaar tegenspraken of uitsloten, en zodoende de prijsstructuur toch zouden aantasten. Is er in den dam, die de prijzen omsluit, eenmaal een kleine opening geslagen, dan kan deze in korten tijd een bres worden, waardoor een niet te stuiten stroom zich een weg baant. Er moest coördinatie en centralisatie komen. Dit geschiedde op 11 November 1940 bij de Verordening No. 218/1940, welke aan een Gemachtigde voor de Prijzen het aanzijn gaf. Diens taak was tweeledig: *prijsvorming*, regeling van de prijzen van goederen en diensten, benevens *prijzbeheersching*, centrale controle op de nakoming der voorschriften. Het is deze laatste taak, die een eigenaardigen administratiefrechtelijken vorm heeft doen ontstaan, waarvan wij hieronder de beteekenis willen nagaan.

De organen der prijsbeheersching.

De controle op de naleving der prijsvoorschriften zou worden uitgeoefend door de normale opsporingsorganen van politie en rijksveldwacht. Overtredingen werden voor den rechter gebracht, die met gevangenisstraf of geldboete kon straffen. Aan dezen rechtsgang kleefden echter vele bezwaren¹⁾: de rechter was in deze materie gewoonlijk niet goed thuis, de straffen waren veel te laag en werkten derhalve niet preventief, en de procesgang was te omslachtig en langdurig. De voortdurend dreigende stijging van de prijzen in den kleinhandel zou hiermede zeker niet bedwongen kunnen worden. Dit leidde ertoe, dat op 7 Januari 1941²⁾ ook de opsporing en berechting van overtredingen bij den dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen werden ondergebracht. Deze dienst heeft daartoe een vijftal inspecteurs over het land verspreid, die met be-

¹⁾ Zij zijn uiteengezet door het hoofd van de Afd. Prijsbeheersching van den dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen, Mr. J. A. M. Pott, in een interview in *De Stan-daard* van 26 Maart 1941.

²⁾ Besluit der Secretarissen-Generaal van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en van Justitie van 7 Januari 1941, Verordeningenblad No. 11/1941.

hulp van de ambtenaren der crisis-controlediensten en der politie de opsporing uitvoeren.

De overtredingen worden door den dienst zelf berecht. Slechts indien de Gemachtigde zulks verzoekt, kunnen gevallen van prijsopdriving — dit is een ruimer begrip dan overtreding van een prijsvoorschrift — nog voor den gewonen rechter³⁾ gebracht worden, zoodat dan ook vrijheidsstraf mogelijk is. Alleen wanneer de misdrijven een grooten omvang hebben en van bewuste kwaadwilligheid getuigen, zal er reden zijn om een dergelijk verzoek te doen.

Bij den dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen zijn dus verordenende, uitvoerende en rechtsprekende bevoegdheid in één hand vereenigd. Het is evenwel slechts een uiterlijke analogie, die daaruit de benaming „prijzdictator” deed ontstaan: immers de Gemachtigde stelt de prijzen niet zelf vast, doch dit geschiedt door de Secretarissen-Generaal, *in overleg* met hem; hij streeft ernaar de prijsbepalingen zoo te coördineeren, dat er een optimale relatie ontstaat tusschen prijspeil en maatschappelijk belang. De uitvoering en de berechting worden inderdaad volkomen door hem geleid. Vooral de berechting — men kan het bijna dagelijks in de dagbladen lezen — geschiedt op strenge wijze; zij moet de vijanden van het volksbelang treffen en hierbij zijn zachte heelmeeesters niet op hun plaats.

Tuchtrecht.

Van de tot heden uitgesproken vonnissen zal ongetwijfeld een preventieve werking uitgaan, meer dan van vrijheidsstraffen, die veelal den stroomaan en niet den achter de schermen gebleven uitlokker of werkelijken delinquent zouden treffen. Zij worden gewezen door de regionale inspecteurs en laten alleen bij boeten, hooger dan f 500, beroep toe op den Gemachtigde voor de Prijzen. Naast geldboete tot een onbeperkt bedrag zijn bijkomende straffen mogelijk: tijdelijke of duurzame sluiting van de zaak van den overtreder; verbod om gedurende een bepaalden tijd een beroep uit te oefenen; herstel van aangerichte schade op kosten van den veroordeelde; verbodverklaring van de goederen, ten aanzien waarvan het strafbare feit is gepleegd, of van den geheelen voorraad, die onder berusting van den veroordeelde is; publicatie van de tuchtrechtbeschikking in de pers (Verordening 11/1941, art. 7). Deze bijkomende straffen kunnen ook worden opgelegd als de gewone rechter een vonnis heeft gewezen.

Ook de kooper is strafbaar. Bij overtreding van prijsvoorschriften, die al of niet kunnen aansluiten op het distributiesysteem, is zijn voorkennis van het strafbare karakter zonder meer aan te nemen. Bij prijsopdriving treedt voor hem het moeilijke criterium op, of er sprake is van een niet-gerechvaardigde verhoging van een prijs boven den op 9 Mei 1940 geldenden. Zelfs de verkoopers blijken, krachtens het groote aantal vonnissen, waarbij het om zeer geringe verhogingen gaat, meermalen niet te weten, of een verhoging is toegestaan.

Publiciteit.

Dit laatste bewijst, dat de theoretische veronderstelling, dat elke burger geacht wordt de wet te kennen, op het gebied der prijspolitiek niet te aanvaarden is. Elk burger is belanghebbende bij de ontelbare voorschriften, die op dit terrein heerschen, en die daarenboven veelvuldig worden gewijzigd en aangevuld. Men denke zich eens in, dat de overheid regels zou gaan stellen voor de wijze, waarop brood in de huizen moet worden opgeborgen, en op overtreding dier regels scherpe sancties stelde: niet alleen de zakelijke bestuurders van bakkerijen, doch iedere huisvrouw, in de stad zoowel als op het platteland, zou deze gedetailleerde voorschriften moeten kennen. Dit kan uiter-

³⁾ Deze zaken komen thans voor den Economischen Rechter, een „enkelvoudige kamer” van de Rechtbank.

aard slechts op zinvolle wijze geschieden, wanneer er meer publiciteit aan de wetgeving wordt gegeven dan alleen publicatie in een staatscourant en het commentaar van de dagbladen daarop. De voorschriften moeten op duidelijke en eenvoudige wijze aan de belanghebbenden ter kennis worden gebracht. In de laatste jaren zijn dan ook verschillende overheidsdiensten tot voorlichting der burgers door middel van de pers en andere publiciteitsorganen, met name den radio-omroep, overgegaan. Deze didactische werking is ook een van de motieven voor het op ruime schaal publiceeren van de tuchtuitspraken.

De „zwarte” handel.

Bij een zoo jong instituut is het nog niet mogelijk na te gaan, in hoeverre het invloed zal kunnen aanwenden tot onderdrukking van den sluikhandel. Thans valt de berechting hiervan voor een deel, nl. het verboden hamsteren en het overtreden van distributiebepalingen onder de competentie van de rechterlijke macht, voor een ander deel onder die van den Gemachtigde voor de Prijzen. Of ook het eerstgenoemde deel niet beter bij den dienst voor den Gemachtigde gecentraliseerd zou kunnen worden, is een vraagstuk, dat meer dan één aspect heeft. De eerstgenoemde rechtspraak vertoont immers dezelfde gebreken als die, welke geleid hebben tot het Prijsbeheerschingsbesluit; men zou echter eerst de moeilijke schatting moeten maken naar het volume van den „zwarten handel”. Vooral de handel in vervangbare smokkelwaar, zooals landbouwproducten, schept groot economisch en sociaal nadeel.

Van palliatiefmiddel tot nieuw orgaan.

Bezien wij thans de structureele beteekenis van dit nieuwe administratieve orgaan. Het werd opgezet met de enkelvoudige bedoeling om te trachten, tijdens de moeilijke oorlogs- en na-oorlogsjaren inflatie en ontzetting van het prijspeil te voorkomen, of zoo noodig te remmen. Daarbij moesten en moeten nog steeds groote hindernissen opgeruimd worden: de dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen werd georganiseerd en begon te werken, terwijl er reeds een duidelijk naarbovenstrevende tendenz in ons prijspeil viel op te merken — er was dus nauwelijks tijd om vóór den slag het veld te overzien. Ook bleek het in verband met de bezetting van ons land gewenscht, ons prijspeil eerst aan het Deutsche aan te passen, dat in sommige sectoren hooger was. Voorts is de toestand dermate door den oorlog beïnvloed, dat bepaalde maatregelen op het gebied der prijsvorming pas effectief worden, wanneer de toestand, die hen deed geboren worden, reeds zoo is gewijzigd, dat de nieuwe situatie weer geheel nieuwe eischen stelt. Slechts de nabije toekomst kan leeren, of het instituut hiertegen bestand zal zijn.

Er is echter meer. Verkeert ons economisch leven thans niet in een structuurovergang van vrij kapitalisme naar geleide economie? De landen, waar deze nieuwe structuur zich reeds in voorafgaande jaren aankondigde, moesten controle van de prijsbeweging, als een zeer belangrijken factor voor de economische ontwikkeling, in hun ordening opnemen. Brengt de toekomst ook niet voor West-Europa deze wijziging, die dan tot veel dieper grijpende methoden van prijsvorming en prijsbeheersching dan de hierboven genoemde zal leiden? Het is gemakkelijk de vraag te bevestigen, maar het is minder eenvoudig de organen voor de uitvoering in het leven te roepen. „Het moeilijkste werk wacht nog, nu de nadere uitwerking ter hand moet worden genomen. Het zal de moeizame arbeid van vele jaren eisen om te komen tot een regeling van de volkshuishouding, die een betere behoeftenbevrediging mogelijk maakt, . . . tot een stelsel van prijsvorming, dat een betere leidraad verschaft voor de beheersing van het steeds gecompliceerder productieproces, zodat een doeltreffende ineenenschakeling van alle economische krachten zal kunnen worden bereikt. Programma's en leuzen baten weinig; de

tijd zal moeten leren, in hoeverre de oplossing zal gelukken” 4).

De nieuwe vormen, die de dienst van den Gemachtigde voor de Prijzen aan moest nemen, zijn van deze les een heldere illustratie. Moge zij ook haar nut afwerpen voor tijden van betere conjunctuur dan de huidige.

W. VAN NORDEN.

4) Prof. Mr. F. de Vries in E.-S. B. van 2 Januari 1941, blz. 8.

DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN PORTUGAL IN 1940.

Het zoojuist verschenen jaarverslag van de Banco de Portugal geeft een duidelijk beeld van de economische ontwikkeling van dit land gedurende 1940. Evenals in voorgaande jaren is een belangrijk deel van het verslag gewijd aan een beschouwing van den economischen toestand van het land, terwijl daarnaast een duidelijk inzicht gegeven wordt in de activiteit der circulatiebank.

Alhoewel Portugal tot de weinige landen in Europa behoort, die tot dusverre buiten den oorlog bleven, onderging het vanzelfsprekend toch grooten invloed van den thans woedenden strijd. Ook op agrarisch gebied vormde 1940 wel een buitengewoon ongunstig jaar. Het is dan ook slechts aan de krachtige en voortreffelijke leiding van het hoofd der regering, Antonio de Oliveira Salazar te danken, dat de algemeene economische toestand van Portugal zich nog zoo betrekkelijk gunstig heeft kunnen ontwikkelen.

Vanzelfsprekend ontquam Portugal niet aan de algemeene prijsstijging, welke zich als gevolg van den oorlog in nagenoeg alle landen doet gevoelen. Het indexcijfer voor den groothandel, samengesteld door de Banco de Portugal, vertoont het volgende verloop: (Juni 1927 = 100).

	Voedingsmiddelen	Overige goederen	Totaal
1937	92,8	128,7	105,5
1938	88,7	128,1	102,6
1939 Maart	87,5	122,5	99,9
Juni	86,4	123,4	99,5
Sept.	84,4	138,0	103,4
Dec.	90,8	161,4	115,8
1939 gemiddelde	87,2	132,8	103,4
1940 Maart	92,9	172,2	121,0
Juni	94,9	202,8	133,1
Sept.	101,4	205,9	138,4
Dec.	108,9	206,4	143,4
1940 gemiddelde	98,0	190,7	130,9

In de groep „overige goederen” zijn het vooral de brandstoffen en de exportproducten (excl. voedingsmiddelen), die, met een stijging resp. van 139,2 op 221,4 en van 281,7 op 330,1, gedurende 1940 de grootste aandacht trekken.

Als gevolg van deze stijging der groothandelsprijzen onderging ook de kleinhandelsindex een niet onbelangrijke verhooging. De kleinhandelsvoedingsmiddelenindex (basis 1 Juli 1938—30 Juni 1939), samengesteld door het Nationale Instituut voor Statistiek, steeg van 99,1 in September 1939 tot 117,5 in December 1940. Het kleinhandelsindexcijfer voor de overige goederen steeg in dien tijd van 100 tot 112,4, terwijl het (gewogen) totaal-indexcijfer voor den kleinhandel gedurende dezelfde periode van 99,3 tot 116,6 steeg.

	Import		Export	
	Hoeveelheden (In 1000 ton)	Waarde (In miljoenen escudos)	Hoeveelheden (In 1000 ton)	Waarde (In miljoenen escudos)
1937	2642	2357	1809	1203
1938	2396	2302	1541	1140
1939	2299	2079	1471	1336
1940	1842	2390	1138	1595

Deze prijsstijging vindt men ook weerspiegeld in een vergelijking van de hoeveelheden en de waarde van import en export (zie tabel onderaan blz. 296).

Het importoverschot, dat in 1937 nog 1154 miljoen escudos bedroeg, daalde tot 795 miljoen in 1940.

Resultaten van den landbouw onbevredigend.

Zooals reeds hiervoor gezegd, bevredigend de resultaten van den landbouw in 1940 uiterst onbevredigend worden genoemd. De geheele tarwe-oogst beliep slechts ca. 265.000 ton, d.i. ongeveer de helft van het vorige jaar, zoodat tot import van graan moest worden overgegaan. Ook de oogst van haver, rogge en gerst viel zeer tegen. Die van maïs en rijst kon daarentegen in het afgelopen jaar goed worden genoemd. De productie van olijfolie, een zeer belangrijk voedingsmiddel in Portugal, bleef beneden de helft van die van het voorgaande jaar. De uitvoer was exceptioneel hoog en bedroeg circa 13 miljoen kg. Dank zij den grooten oogst van 1939 wordt de nog in het land aanwezige voorraad ruimschoots voldoende geacht. De wijn oogst beliep ongeveer 70 pCt. van dien van het voorgaande jaar; tengevolge van de oorlogomstandigheden liep echter de uitvoer van dit belangrijke product aanzienlijk terug. Ook de kurkproductie was in 1940 betrekkelijk gering, hetgeen gedeeltelijk een gevolg was van de verminderde vraag voor export. De uitvoer van mijnhout bereikte het hooge cijfer van 225.000 ton, terwijl ook de behaalde prijzen zeer bevredigend waren. Ook de uitvoer van hout voor verpakkingsdoeleinden kon met 29.000 ton en een waarde van 13½ miljoen escudos (voornamelijk naar Spanje) zeer bevredigend genoemd worden.

De vischvangst vormt voor een groot deel van de Portugeesche bevolking een der voornaamste bronnen van inkomsten. De kustvisserij bracht circa 155.000 ton op met een totaalwaarde van 220 miljoen escudos. Voor een belangrijk deel bestaat deze vischvangst uit sardines, waarvan 82.000 ton aan wal werd gebracht. Naar schatting leven circa 12.000 visschers van de kustvisserij. Ook de vangst van bacalão (een soort stokvisch), eveneens een zeer belangrijk volksvoedingsmiddel, was zeer bevredigend en bedroeg circa 19.000 ton.

Nauw verband met de visserij houdt de industrie van sardine-conserven, waarvoor in deze tijden van algemeene voedselschaarste goede prijzen gemaakt werden. Het gebrek aan verpakkingsmiddelen, hoofdzakelijk vertind blik, wordt echter met den dag meer voelbaar.

De mijnbouw in Portugal heeft geen groote beteekenis. De extractie van koperertsen, het voornaamste product, beliep slechts 359.000 ton, hetgeen 264.000 ton minder is dan het jaar tevoren.

De winning van harsen en terpentijn was hooger dan in 1939 en bedroeg in totaal ca. 47.000 ton; de uitvoer bedroeg echter slechts ongeveer de helft van dien van 1939.

De positie van de scheepvaart.

Het is begrijpelijk, dat de scheepvaart te lijden had onder den internationalen toestand; het aantal buitenlandse schepen, dat Portugeesche havens aandeed, liep belangrijk terug. De eigen Portugeesche scheepvaart toonde echter geen achteruitgang: het aantal schepen, dat de havens binnenliep — hetgeen geacht mag worden ongeveer overeen te komen met het aantal reizen — beliep in de eerste elf maanden van 1940 2859 met een totale tonnage van 1.815.000 ton, tegen 2575 schepen met een inhoud van 1.828.000 ton in het overeenkomstige tijdperk van 1939. Teneinde over voldoende tankruimte te kunnen beschikken, werd in November jl. de Caixa Nacional de Crédito gemachtigd leeningen te verstrekken aan de nationale scheepvaartmaatschappijen ten behoeve van de nationale petroleummaatschappij „Sacor”. De burgerluchtvaart vertoont eveneens een belangrijken vooruitgang, waaraan uiteraard de regelmatige Clipperdienst op de Vereenigde Staten niet vreemd is. Het luchtpostvervoer bedroeg 308,5 ton en het luchtgoederenvervoer 136,6 ton. Het aantal

aangekomen passagiers was 3314, terwijl 2970 personen het land door de lucht verlieten.

Ondanks de groote moeilijkheden, waarmede het economisch leven in Portugal in het afgelopen jaar te kampen had, gelukte het de regeering — en hier blijkt de uitmuntende leiding van den minister van financiën, tevens hoofd der regeering, Salazar — de begroting in evenwicht te houden. De voorloopige uitkomsten over de eerste elf maanden van 1940, in vergelijking met dezelfde periode van 1939, geven het volgende beeld (in miljoenen escudos):

	1940	1939
Gewone inkomsten	2004,1	1926,2
Buitengewone inkomsten	341,4	262,5
	<u>2345,5</u>	<u>2188,7</u>
Gewone uitgaven	1618,3	1622,7
Buitengewone uitgaven	359,8	354,6
	<u>1978,1</u>	<u>1977,3</u>
Batig saldo	367,4	211,4

In de rubriek der gewone ontvangsten trekt vooral de vermindering van den post „invoerrechten” met 41 miljoen esc. de aandacht. De opbrengst der directe belastingen bedroeg echter 41,1 miljoen esc. meer dan in 1939, hetgeen dus het lagere bedrag der invoerrechten geheel compenseerde. De toeneming van de militaire uitgaven, voorzover ondergebracht bij gewone uitgaven, beliep 18,1 miljoen esc., waartegenover een daling van de kosten van den dienst der openbare schulden met 27,9 miljoen esc. staat. Onder de buitengewone uitgaven vinden we eveneens een stijging van den post voor militaire uitgaven met 38,5 miljoen esc., welke echter nagenoeg geheel gecompenseerd werd door de daling der overige buitengewone uitgaven.

De daling van de kosten van den dienst der openbare schulden is in hoofdzaak te danken aan de conversie in 1940 van de zoogenaamde buitenlandsche schuld — zoogenaamde: immers ca. 90 pCt. van het nominale bedrag was in binnenlandsche handen, alhoewel de hoofdsom in vreemde munt uitgedrukt was — waarbij de gelegenheid werd geopend 4 obligaties van de oude „buitenlandsche” schuld om te wisselen in 3 obligaties van een nieuwe 4 pCt. binnenlandsche schuld. Van de totale buitenlandse schuld, groot £ 27.000.000, werd aldus ca. 80 pCt. geconverteerd.

Per 31 December bedroeg de geconsolideerde binnenlandsche schuld	2742 miljoen escudos
aflosbare binnenlandsche schuld	1305 „ „
aflosbare buitenlandsche schuld	3098 „ „

Totaal . . . . . 7145 miljoen escudos

Voordeelig saldo der Staatsfinanciën.

Het krachtige en conservatieve financieele beleid van de onder leiding van Salazar staande Portugeesche regeering spreekt wel uit de vorenstaande ononderbroken reeks van voordeelige saldi, wat de inkomsten en uitgaven van den Staat betreft.

	Ontvangsten	Uitgaven	Batig saldo
	In miljoenen escudos		
1928/29	2175	1900	275
1929/30	2083	2043	40
1930/31	2035	1883	152
1931/32	2007	1857	150
1932/33	2031	1948	83
1933/34	2201	2071	130
1934/35 ($\frac{2}{3}$ =12 mnd)	2135	1924	211
1936	2789	2562	227
1937	2159	1947	212
1938	2281	2040	241
1939	2225	2091	134
1940 (11 maanden)	2345	1978	367

Gezien deze uitzonderlijk gunstige resultaten zijn de woorden, die de Banco de Portugal in haar jaarverslag wijdt aan het, inmiddels per einde Augustus als Minister van Financiën afgetreden, hoofd der regering Prof. Dr. Oliveira Salazar, zeker niet misplaatst.

Deze gezonde politiek weerspiegelt zich ook in den koers van den escudo op de buitenlandsche beurzen. De notering beliep:

	Te Londen per £	Te New York per \$	Te Amsterdam per gld.
Gemiddeld 1931 Esc.	106,14	23,86	9,61
„ 1932 „	110,03	31,60	12,73
„ 1933 „	108,95	26,60	13,27
„ 1934 „	110,20	21,87	14,74
„ 1935 „	110,20	22,48	15,22
„ 1936 „	110,20	22,17	14,29
„ 1937 „	110,20	22,29	12,27
„ 1938 „	110,19	22,55	12,40
„ 1939 „	109,94	24,95	13,32
„ 1940 „	102,70	27,56	14,28
31 Dec. 1940 „	100,50	26,50	13,21

Gelijk men hieruit ziet, was de escudo van 1932 tot 1939 aan het pond sterling gekoppeld; in 1940 onderging echter de waarde van den escudo ten opzichte van het pond een appreciatie van ca. 10 pCt.

De positie van het bankwezen.

Het particuliere bankwezen vertoont eveneens een gezonden vooruitgang. Het totaal der deposito's steeg van ultimo November 1939 tot ultimo November 1940 van esc. 2.028.600.000 tot 2.600.900.000, terwijl de kasgelden der banken in dien tijd van ca. 540 miljoen tot 796 miljoen escudos toenamen. De verhouding van kasgelden tot de direct opvraagbare deposito's steeg gedurende dit tijdvak van 84,8 pCt. tot 40,2 pCt. Het totaal van de wisselportefeuille en de leeningen steeg van 1980 miljoen tot 2204 miljoen escudos.

Geheel in overeenstemming hiermede steeg ook de bankbiljettencirculatie der Banco de Portugal. Deze bedroeg:

miljoen escudos		miljoen escudos	
gemiddelde 1931	1901	gemiddelde 1936	2087
„ 1932	1924	„ 1937	2088
„ 1933	1920	„ 1938	2095
„ 1934	1962	„ 1939	2205
„ 1935	2073	„ 1940	2572

Sedert 1934, waarin de stabilisatie van de Portugeesche financiën haar beslag kreeg, steeg ook de credietverleening door de particuliere banken. Het totaal van wisselportefeuille en verstrekte leeningen beliep:

miljoen escudos		miljoen escudos	
ultimo 1934	1322	ultimo 1938	1927
„ 1935	1418	„ 1939	2173
„ 1936	1587	30 Nov. 1940	2204
„ 1937	1818		

Ontwikkeling der Banco de Portugal.

De ontwikkeling van de Banco de Portugal gedurende de laatste 10 jaren wordt door de cijfers in den staat op de volgende kolom weergegeven.

Uit deze cijfers blijkt duidelijk, hoe de Banco de Portugal er in geslaagd is, ondanks de sterke toeneming der bankbiljettencirculatie, niet alleen haar liquiditeit geheel te handhaven, doch tevens de verhouding van haar reserves (goud en vorderingen op het buitenland) tot haar verplichtingen, welke sedert 1934 gestadig achteruitliep, belangrijk te verhoogen.

Gedurende het geheele jaar 1940 bleef het disconto van de Banco de Portugal op 4,5 pCt. gehandhaafd. In

In miljoenen escudos.

Ultimo	Goud- voorraad	Vorderingen op resp. goud in het buitenland	Effecten- portefeuille	Wissel- portefeuille	Beleeningen en vorderingen in vreemd geld
1931	286	668	5	345	13
1932	539	633	77	343	4
1933	770	327	50	331	19
1934	903	456	72	318	40
1935	910	459	71	340	91
1936	912	570	127	342	141
1937	917	571	121	334	159
1938	919	518	118	487	158
1939	920	536	116	420	230
1940	1239	633	329	386	785

	Bankbiljetten- circulatie	Deposito v. d. Staat enz.	Deposito van part. banken	Totaal verplichtingen	Goud en vor- deringen op het buitenland in pCt. van verplicht.
1931	2062	3	248	2341	40,74
1932	2001	210	310	2545	46,06
1933	1989	193	305	2522	43,50
1934	2137	329	398	2895	46,95
1935	2205	487	268	2986	45,75
1936	2257	416	473	3183	46,55
1937	2224	316	710	3281	45,35
1938	2278	385	645	3349	42,90
1939	2550	198	603	3421	42,58
1940	2903	311	851	4221	44,37

Maart 1941 werd dit percentage, dat sinds Mei 1936 onveranderd was gebleven, tot 4 verlaagd. De goed geleide en zich gunstig ontwikkelende financieele toestand van Portugal gaf hiertoe alleszins aanleiding.

Samenvatting.

Resumeerende kan vastgesteld worden, dat, ofschoon het afgelopen jaar in agrarisch opzicht zeer ongunstig was (de tarwe-oogst bijv. was de slechtste van de laatste vijf jaar) en ofschoon de omstandigheden op internationaal gebied zeer belemmerend werkten op het handelsverkeer, de financieele situatie van Portugal beter is dan onder de gegeven omstandigheden mocht worden verwacht. De staatsfinanciën zijn gezond, het particuliere bankwezen is vooruitgaande, en, zoo het gelukt het land ook in de toekomst buiten den oorlog te houden, zijn alle voorwaarden voor een verderen opbloei van Portugal aanwezig.

Wie dit land reeds langeren tijd kent, heeft gedurende de laatste 10 jaar een geleidelijken, maar ononderbroken vooruitgang kunnen constatareeren. Het is begrijpelijk, dat de regering de maatregelen neemt, die noodig zijn om dezen vooruitgang vooral geleidelijk te doen plaats vinden. Het zou door groote credietverleeningen wellicht mogelijk geweest zijn in deze 10 jaar meer dan tot dusverre groote werken te entameeren, waardoor weliswaar op een enkel gebied een grootere vooruitgang te constatareeren zou zijn geweest, maar waardoor tevens het economische evenwicht in het land zou zijn verbroken. De Portugeesche regering heeft er, m.i. terecht, meer waarde aan gehecht onder handhaving van het economische evenwicht in het binnenland en onder verdere versterking van 's lands financiën, een rustigen en geleidelijken vooruitgang te bevorderen.

Dat dit mogelijk is en dat daarmede het belang van het Portugeesche volk in de eerste plaats gediend is, wordt bewezen door de rust, die in het land heerscht, en door den vooruitgang gedurende het laatste decennium.

J. E. SPINOSA CATTELA.

Lissabon, 3 April 1941.

OVERHEIDSMAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Asfalt. Voorschriften voor fabrikanten ten aanzien van het verbruik en de verwerking van asfaltbitumen en asfaltbitumenpapier. (E.V. 2/5/41, pag. 633).

Katoenindustrie. Voorschriften zijn uitgevaardigd, welke aangeven op welke wijze de katoenfabrikanten hun verkoopprijzen moeten berekenen. (E.V. 2/5/41, pag. 631).

Loonconfectie. Het in loon verwerken van textielproducten is slechts toegestaan aan ondernemingen (bedrijven waar 5 of meer personen werkzaam zijn), die ingeschreven zijn bij de Sectie Confectie van de Rijksbureaux voor Wol en Lompen en Textiel, en die hiertoe schriftelijke vergunning hebben verkregen. (E.V. 2/5/41, pag. 634).

Schoenen. Verplichte inschrijving bij het Rijksbureau voor Huiden en Leder van alle schoenherstellers en maat-schoenmakers. (E.V. 2/5/41, pag. 633).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Pootaardappelen. Het afleveren en vervoeren van pootaardappelen is slechts toegestaan indien daartoe door de N.I.C.A. vergunning is verleend. (E.V. 2/5/41, pag. 635; Stct. No. 79).

Versche groenten. Voorschriften ten aanzien van den

verkoop van versche groenten aan be- en verwerkers en drogers voor de verwerking resp. de drogerij. (E.V. 25/4/41, pag. 600; Stct. No. 76).

Visch. Vaststelling van maximum-marges voor den handel in zeevisch. (E.V. 2/5/41, pag. 635).

GELD-, CREDIET-EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN.

Omzetbelasting. Resoluties inzake de omzetbelasting met betrekking tot aardappelen, vee, melk en handelaren in bedrijfsmiddelen, bouwmaterialen, enz. (E.V. 25/4/41, pag. 601).

VERKEER.

Posterijen. Het briefverkeer met bezet Frankrijk, alsmede de bezette Kanaaleilanden Jersey en Guernsey, is thans hersteld. (E.V. 25/4/41, pag. 602).

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS			GOUDPRIJS		
Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾		
29 April 1941.. 23 ¹ / ₂	34 ³ / ₄	29 April 1941.. 2125	168/—		
30 „ 1941.. 23 ¹ / ₂	34 ³ / ₄	30 „ 1941.. 2125	168/—		
1 Mei 1941.. 23 ¹ / ₂	34 ³ / ₄	1 Mei 1941.. 2125	168/—		
2 „ 1941.. 23 ¹ / ₂	—	2 „ 1941.. 2125	168/—		
3 „ 1941.. 23 ¹ / ₂	—	3 „ 1941.. 2125	168/—		
5 „ 1941.. 23 ¹ / ₂	34 ³ / ₄	5 „ 1941.. 2125	168/—		
6 Mei 1940.. 24 ¹ / ₂	34 ³ / ₄	6 Mei 1940.. 2085	168/—		
23 Aug. 1939.. 18 ¹ / ₂	37 ¹ / ₂	23 Aug. 1939.. 2110	148 ⁶ / ₈		

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine.

³⁾ In gulden per kg 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

MAANDCIJFERS.

INDEXCIJFERS VAN NEDERLANDSCHE AANDEELEN (Centraal Bureau voor de Statistiek)

(Men zie voor de wijze van berekening der indexcijfers het Maandschrift van het C.B.S. van Maart 1925, blz. 355 e.v. en 30 April 1937, blz. 605 e.v. De lijst der fondsen, uit welke notering de indexcijfers worden berekend, ligt ter inzage op het Centraal Bureau voor de Statistiek).

De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het aantal fondsen aan, waaruit het indexcijfer berekend is.

1930 = 100	Productie- middelen industrieën (29)	Consumptie- goederen industrieën (22)	Nijverheid (51)	Banken (6)	Scheepvaart- ondernemingen (6)	Petroleum (1)	Internationale fondsen ¹⁾ (5)	Suiker (5)	Rubber (7)	Tabak (4)	Thee (5)	Indische ondernemingen ²⁾ (29)	Algemeen index- cijfer ³⁾ (100)	Amerik. fondsen (15)
1930	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1931	72	76	74	86	55	57	51	63	51	68	65	66	70	59
1923	44	55	49	64	30	37	32	36	29	39	46	41	46	39
1933	51	59	54	72	26	44	34	35	45	38	59	49	52	36
1934	50	66	57	68	21	42	34	28	73	41	69	58	55	34
1935	46	67	55	75	21	47	38	34	80	48	65	60	55	37
1936	52	76	64	80	38	79	44	42	109	70	73	79	66	62
1937	85	108	95	103	113	108	70	64	209	92	107	120	104	76
1938	84	105	93	99	98	90	57	56	145	81	94	98	96	54
1939	86	100	92	80	94	79	45	63	132	53	84	86	90	56
Jan. '40	80.4	92.7	85.7	65.4	106.6	69.8	38.2	67.3	141.7	46.6	80.2	86.0	85.4	54.3
Febr. „	81.0	92.6	86.0	65.1	106.3	66.3	36.4	64.9	135.3	48.1	79.2	83.6	84.7	52.5
Mrt. „	82.0	96.7	88.3	64.1	110.1	64.2	35.9	64.3	132.0	46.7	78.0	82.3	85.7	52.6
April „	82.3	94.5	87.6	63.8	111.1	58.8	34.7	61.8	126.2	47.5	72.6	77.7	83.9	53.5
Sept. „ ⁴⁾	99.3	111.6	104.6	68.4	110.8	60.4	50.3	61.2	131.7	52.2	74.5	79.5	94.3	56.1
Oct. „	109.6	123.6	115.6	80.2	117.5	63.9	63.1	64.1	144.0	55.1	82.3	85.8	104.1	57.
Nov. „	113.1	130.6	120.7	84.3	127.8	75.7	65.9	74.3	170.4	65.7	103.7	102.6	112.7	69.8
Dec. „	118.0	134.5	125.1	85.1	134.2	71.4	62.3	77.9	182.4	69.7	93.9	105.4	116.1	69.7
Jan. '41	126.2	139.2	131.8	85.9	134.1	70.8	61.8	77.6	186.2	70.6	93.4	106.4	120.0	69.7
Febr. „	120.8	133.4	126.2	84.1	125.3	62.0	56.7	69.6	169.9	64.9	89.4	97.6	113.4	63.4
Mrt. „	123.0	135.8	128.5	82.1	125.6	60.0	56.8	69.9	174.0	64.9	90.7	99.0	115.1	63.8
April „	134.3	151.7	141.8	87.1	133.7	70.6	68.8	78.9	189.3	75.3	100.7	109.5	126.5	57.1

¹⁾ Fondsen, die zowel internationaal verhandelbaar zijn, als geacht kunnen worden sterk den invloed van den buitenlandschen conjunctureelen toestand te ondervinden.

Hieronder is ook het petroleumaandeel uit de voorafgaande kolom opgenomen.

²⁾ Hieronder zijn begrepen de aandelen uit de 4 voorafgaande kolommen.

³⁾ Aandelen van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische ondernemingen, waaronder 3 fondsen, die niet in de voorafgaande kolommen zijn opgenomen.

⁴⁾ Over de maanden Mei t/m. Augustus '40 werden geen indexcijfers berekend.

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK.
Valuta's (schriftelijk en t.l.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
29 Apr. 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
30 „ 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
1 Mei 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
2 „ 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
3 „ 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
5 „ 1941	1.88 ¹ / ₂	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	3.81 ¹ / ₂
Laagste d.w.	1.88 ¹ / ₂	30.11	43.63	44.81	3.81
Hoogste d.w.	1.88 ¹ / ₂	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100-fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. f 100)
29 April 1941	4.03 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
30 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
1 Mei 1941	4.03 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
2 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
3 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
5 „ 1941	4.03 ¹ / ₂	2.30	40.05	—
6 Mei 1940	3.41 ¹ / ₂	1.93 ¹ / ₂	40.20	53.04
Muntpariteit	4.86	3.90 ¹ / ₂	23.81 ¹ / ₂	40 ¹ / ₂

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	28Apr.-3Mei'41 Laagste	3 Mei Hoogste	3 Mei 1941	21-26 April '41 Laagste	26 Apr. Hoogste	26 Apr. 1941
Officieel:							
New York	\$ p. £	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03	4.02 ¹ / ₂	4.03 ¹ / ₂	4.03
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95	16.90
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47	4.45
Buenos Aires	Pes. p. £	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ¹ / ₂	16.95 ¹ / ₂	17.13	17.04 ¹ / ₂
Niet-Officieel:							
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	525	525	525	525	525	525
Bangkok	Sh. p. local	—	—	—	—	—	—
Bombay	d. p. r.	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96	17.96
Budapest	d. p. £	—	—	—	—	—	—
Hongkong	P. p. \$	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—	15.—
Istanbul	T.£ p. £	—	—	—	—	—	—
Kobe	d. p. yen	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20	100.—
Madrid	Pt. p. £	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50	40.50
Montevideo	d. p. p.	—	—	—	—	—	—
Rio de Janeiro	d. p. mil.	—	—	—	—	—	—
Sjanghai	d. p. \$	3.18	3.18	3.18	3.18	3.21	3.18
Singapore	d. p. \$	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16	28.16

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 April 1941	30 April 1941
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 100.396,15	f 130.192,67
Voorschotten op ult. Mrt. '41 aan de gemeenten verstr. op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de die belastingen en op de vermogensbelasting	4.976.009,83	4.976.009,83
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	140.831.720,66	139.081.538,39
Idem voor Suriname ¹⁾	10.221.101,69	10.221.101,69
Idem aan Curaçao ¹⁾	209.788,71	209.788,71
Kasvord. wegens creditverstreking a. h. buitenland	72.482.484,70	72.050.325,36
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabellen	89.016.138,07	83.024.513,62
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	—	—
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	55.920.851,82	52.868.166,36
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar oetdooi verstrekt	f 15.000.000,—	f 15.000.000,—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	1.875.422,46	2.024.695,10
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	148.759.000,—	148.759.000,—
Schatkistpromessen in omloop	1247.000.000,— ²⁾	1316.800.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	69.024.091,50	70.963.318,50
Zilverbons in omloop	—	—
Schuld op ultimo Maart 1941 aan de gem. weg a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	92.558,28	313.183,21
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	153.997.935,69	161.657.852,20
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	26.137.968,05	27.083.195,83
Id. aan div. instellingen ¹⁾	220.024.306,04	220.052.819,79

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 182.000.000,— ³⁾ Idem f 226.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 5 Mei 1941.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f 235.500.000 Bijbank. „ 15.000 Agentsch. „ 144.400	f 235.659.400
Papier op het Buitenland	f 122.903.184	
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgeloopen	—	122.903.184
Beleggingen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 146.234.801 ¹⁾ Bijbank. „ 3.148.332 Agentsch. „ 41.141.523	f 190.524.656
Op Effecten enz.	f 190.262.117 ¹⁾	
Op Goederen en Ceelen	„ 262.539	190.524.656 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk	„ —	
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.021.681.259	
Zilveren munt, enz.	„ 17.159.242	1.038.840.501
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	„ 48.637.399	
Gebouwen en meubelen der Bank	„ 4.500.000	
Diverse rekeningen	„ 213.055.706	1.854.120.846
	f 1.854.120.846	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000	
Reservefonds	„ 4.454.252	
Bijzondere reserves	„ 13.494.514	
Pensioenfonds	„ 10.924.830	
Bankbiljetten in omloop	„ 1.630.724.735	
Bankkassignatiën in omloop	„ 9.792	
Rek.-Courant } Van het Rijk f 6.030.377,— } Van anderen „ 155.556.921,—		161.587.298
Diverse rekeningen	„ 12.925.425	1.854.120.846
Beschikbaar metaalsaldo	f 325.859.261	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	„ 814.648.150	
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	„ 229.000.000	
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	f 57.977.150	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en ¹⁾ muntmater.	Circulatie	Andere opscheb. schulden	Beschikb. Metaalsaldo	Deh. pers. perc.
5 Mei '41	1.021.681	1.630.725	141.597	325.859	58
28 April '41	1.021.717	1.614.343	170.367	3.9028	+60
21 „ '41	1.045.414	1.589.903	158.368	367.149	+61
6 Mei '40	1.160.247	1.158.613	255.183	601.742	+3
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. registr.	Beleggingen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
5 Mei '41	235.659	229.000	190.525	122.903	161.587
28 April '41	216.685	208.000	195.556	22.908	303.998
21 „ '41	203.685	195.000	191.909	22.907	260.403
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

¹⁾ Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.

(in mill. francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reichskreditkassen	Credit a. h. particuliere bedrijfsleven	Credit aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekening Courant
24 April '41	27.967	606	14.762	1.667	38.530	3.461	2.342
17 „ '41	27.838	590	14.590	1.688	38.638	3.441	1.998
9 „ '41	27.806	624	14.798	1.738	38.505	3.432	2.403
3 „ '41	27.747	672	14.278	1.759	38.213	3.453	2.165
27 Mrt. '41	27.682	658	13.987	1.801	37.935	3.465	2.105
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Rentenbank-scheine	Andere wissels cheques en schatkistpapier	Beleggingen	
30 April 1941	77,7	265,0	15.644,4	32,4	
23 „ 1941	77,8	333,4	14.593,2	18,3	
15 „ 1941	77,7	284,8	14.810,2	25,4	
23 Aug 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
30 April '41	21,7	—	14.689,2	2.005,7	297,5
23 „ '41	21,6	1.914,7	13.557,9	2.054,9	283,9
15 „ '41	24,2	1.532,5	13.989,6	2.067,7	375,7
23 Auk. '39	98,2	1.380,5	8.709,8	1.195,4	451,8

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op Economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1940 het Jaarregister 1940, laatste bladzijde.)

Aardappelen (1304) 57, ('14) 216, ('19) 287, ('20) 299	Loonbelasting (1304) 57, ('07) 108, ('12) 191
Aardolieproducten (zie ook Brandstoffen, Motor) .... (1302) 31, ('09) 147, ('14) 215, ('16) 249, ('19) 287, ('20) 299	Luchtpostverkeer ..... (1305) 75
Afval .... (1311) 174, ('13) 205, ('14) 215, ('16) 248, ('19) 287	Margarine ..... (1306) 92, ('14) 216
Alcoholhoudende dranken (1308) 128, ('12) 191, ('19) 287	Meel en -producten ..... (1307) 108
Appelen ..... (1311) 174	Melk en -producten (1304) 57, ('07) 107/08, ('12) 190, ('14) 216, ('17) 262, ('18) 273, ('19) 287
Arbeidsdienstplicht ..... (1313) 205	Metalen (non-ferro) .. (1304) 56, ('09) 147, ('11) 173, ('12) 189, ('18) 273, ('19) 287
Arbeidsvoorwaarden ..... (1303) 46, ('06) 92, ('08) 128, ('09) 147, ('11) 173, ('13) 205, ('16) 248	Motorrijtuigenbelasting (1304) 57, ('16) 249
Autobevrachtingsdienst ..... (1306) 93	Oliën en vetten (1304) 56, ('05) 75, ('06) 93, ('09) 147, ('14) 215/16, ('16) 249, ('19) 287
Batterijen ..... (1303) 46	Omzetbelasting (1305) 75, ('12) 191, ('14) 216, ('16) 249, ('18) 273, ('20) 299
Belasting (1304) 57, ('05) 75/76, ('07) 108/09, ('12) 191, ('14) 216, ('17) 263	Ondernemen ..... (1315) 233
Benzine ..... (1302) 31, ('07) 107	Ondernemersovereenkomsten ..... (1302) 31
Betalingsverkeer m. h. buitenland (1304) 57, ('05) 75, ('07) 108, ('16) 249, ('17) 263	Oorlogsschade ..... (1302) 31, ('08) 128, ('11) 173/74, ('19) 287
Bier ..... (1308) 128, ('12) 191	Openbare nutsbedrijven ..... (1316) 249
Bindtouw ..... (1314) 216	Organisatie bedrijfsleven (1305) 74, ('14) 215
Binnenvaart ..... (1316) 249, ('18) 273	Paarden .... (1302) 31, ('06) 93, ('11) 175
Bloembollencultuur .... (1302) 31, ('03) 46, ('19) 287	Pachten ..... (1314) 216, ('17) 262
Bloemkweekerij ..... (1306) 92, ('11) 174	Papier ..... (1302) 31, ('16) 249
Boschbouw ..... (1311) 174	Papierwol ..... (1313) 205
Boomkweekerij ..... (1305) 75, ('15) 233	Pelterijen ..... (1318) 273
Boter .... (1303) 46, ('04) 57, ('06) 92/93, ('14) 216, ('16) 249, ('18) 273	Petroleum ..... (1302) 31
Bouwmaterialen (1303) 46, ('05) 74, ('07) 107, ('12) 189, ('14) 215, ('16) 249	Pluimveehouderij ..... (1312) 190, ('17) 262
Brandstoffen, Motor- ..... (1302) 31, ('03) 46, ('05) 74/75, ('07) 107, ('08) 127, ('09) 147, ('16) 249	Prijsregeling (1302) 31, ('03) 46, ('04) 56/57, ('05) 75, ('06) 92, ('07) 107/08, ('08) 128, ('11) 173/74/75, ('12) 189, ('13) 205, ('14) 215/16, ('16) 248/49, ('18) 273, ('19) 287, ('20) 299
Brandstoffen, Vaste .. (1304) 56, ('12) 191, ('13) 205	Radiohandel ..... (1305) 74
Brood ..... (1314) 216	Rundvee ..... (1304) 57, ('06) 93
Buitenlandsche handel (1302) 31, ('11) 173, ('12) 189, ('14) 215, ('15) 233	Rijwielbanden ..... (1312) 190/91, ('16) 249
Cacao ..... (1314) 216, ('17) 262	Schapen .... (1306) 93, ('11) 175, ('16) 249
Carbolineum ..... (1311) 174	Scheepvaart .... (1311) 173, ('14) 215/16, ('16) 249, ('19) 287
Chemische producten ..... (1307) 107	Schoenindustrie ..... (1308) 128, ('16) 249, ('20) 299
Cichorei ..... (1306) 94	Schuldbrieven aan toonder ..... (1314) 216
Crisisvoerwot ..... (1305) 74	Schuldenaren, Bescherming ..... (1306) 92
Crisisproducten (1302) 30, ('03) 46, ('04) 57, ('05) 74	Slachtgevogelte ..... (1316) 249, ('19) 287
Deviezenverkeer, Regeling (1304) 57, ('07) 109, ('12) 191, ('14) 216, ('16) 249, ('17) 263, ('18) 273	Slachtvee (1304) 56, ('07) 108, ('11) 174/75, ('12) 190, ('14) 216
Distributiebescheiden ..... (1306) 93	Sleepvaart ..... (1314) 215
Doelcorporaties ..... (1311) 173	Specerijen .... (1304) 56, ('06) 92, ('12) 189, ('16) 249
Effecten ..... (1312) 191	Sperlijden ..... (1316) 249
Eieren (1306) 92, ('08) 129, ('14) 216, ('19) 287	Steengroeven ..... (1311) 173
Electriciteit ..... (1304) 57, ('08) 129	Stroo ..... (1307) 107, ('14) 216
Electrotechnisch bedrijf (1312) 189, ('13) 205, ('14) 215, ('18) 273	Surrogaten .. (1306) 92, ('14) 216, ('15) 233
Fotografisch bedrijf ..... (1311) 173	Tabaksproducten .... (1304) 56, ('14) 216, ('16) 249, ('17) 262, ('19) 287
Gas ..... (1304) 57, ('08) 129	Textieldistributie (1304) 56, ('06) 93, ('12) 189, ('13) 205, ('14) 215/16
Gasgeneratoren (1303) 46, ('05) 74, ('08) 127, ('09) 147, ('11) 173, ('16) 249, ('19) 287	Textielindustrie ..... (1320) 299
Gevogelte ..... (1304) 57	Thee ..... (1308) 128, ('14) 216
Goederen voor de Duitsche weermacht (1302) 31, ('06) 93, ('07) 109, ('08) 129, ('14) 216	Tuinbouw (1302) 30/31, ('05) 75, ('06) 92, ('11) 175, ('12) 189/90, ('14) 216, ('16) 249, ('18) 273, ('19) 287, ('20) 299
Goederenbeurzen ..... (1311) 173	Turf ..... (1311) 174, ('16) 249
Goederenverkeer m. h. buitenland (1302) 31, ('07) 109, ('19) 287	Varkens .... (1304) 57, ('06) 93, ('12) 190, ('16) 249
Grafische Industrie .... (1303) 46, ('05) 74, ('13) 205	Vaten ..... (1307) 107
Granen ..... (1319) 287	Veeboekje ..... (1306) 96
Grit ..... (1316) 248	Veevoeder ..... (1304) 53, ('17) 262
Grondbelasting ..... (1304) 57	Vereffeningcertificaten ..... (1305) 77
Hooi ..... (1307) 107, ('14) 216	Verf ..... (1312) 184, ('19) 287
Hotels, restaurants enz. (1308) 128, ('16) 248	Vermogensbelasting ..... (1314) 219
Hout (1304) 56, ('11) 173, ('14) 215, ('19) 287	Vervoerswezen (1305) 75, ('06) 93, ('07) 109, ('09) 147, ('11) 173, ('19) 287, ('20) 299
Houtteelt ..... (1311) 174	Verwerkende Industrieën (1303) 46, ('07) 107, ('13) 205, ('14) 215, ('16) 248/49
Huurprijzen ..... (1303) 46	Verzekering ..... (1304) 57
Hypotheekwezen ..... (1304) 57	Vetsmelters ..... (1304) 57
Invoerrechten (1304) 56, ('05) 74/75, ('08) 128	Vezels ..... (1311) 173
IJkwet ..... (1314) 215	Visscherij (1316) 249, ('18) 273, ('20) 299
IJzer en staal (1304) 56, ('07) 107, ('08) 128, ('09) 147, ('13) 205, ('18) 273	Vlas ..... (1311) 175, ('12) 190, ('13) 205
Jute ..... (1305) 74, ('11) 173	Vleesch (1304) 57, ('05) 75, ('07) 108, ('08) 128, ('12) 190, ('14) 216
Kaas ..... (1305) 75, ('06) 93, ('12) 191	Voedselvoorziening .... (1305) 75, ('12) 190, ('14) 216, ('17) 262
Keramische Industrie (1307) 107, ('13) 205	Vordering ..... (1315) 233
Klommen ..... (1312) 189	Waardevermeerderingsbelasting .. (1304) 57, ('05) 76
Koffie (1306) 92, ('08) 129, ('14) 216, ('15) 233	Wederopbouw (1305) 74, ('07) 107, ('11) 174, ('16) 249, ('19) 287
Kunstmest ..... (1312) 189/91, ('18) 273	Wijnbelasting ..... (1307) 109
Kunstzijde ..... (1311) 173	Wild ..... (1304) 57, ('05) 74
Landbouw ..... (1302) 31, ('04) 57, ('05) 75, ('06) 92/93, ('07) 107/08, ('11) 175, ('12) 189, ('14) 216, ('17) 262, ('18) 273, ('19) 287, ('20) 299	Winstbelasting ..... (1304) 58
Landbouwgrond ..... (1302) 31, ('09) 147	Zaden ..... (1314) 216, ('17) 262, ('18) 273, ('19) 287
Landbouwinventarisatie ..... (1304) 57	Zakken .... (1304) 56, ('05) 74, ('09) 147, ('11) 174
Lederindustrie ..... (1314) 215	Zeep .... (1305) 75, ('07) 108, ('08) 129
Linoleumindustrie .. (1303) 46, ('14) 215, ('16) 248	Zoutindustrie ..... (1302) 31, ('17) 263
Lompen, enz. .... (1304) 56, ('06) 92	Zuivelindustrie (1304) 75, ('05) 75, ('06) 92, ('07) 108, ('14) 216
Looistoffen ..... (1319) 287	

Cijfers tusschen haakjes verwijzen naar nummer E.-S.B., tweede cijfers naar de bladzijde, waar het bericht voorkomt.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

GEVESTIGD TE AMSTERDAM

Maandstaat op 30 April 1941

Kas, Kassiers en Daggeldleeningen	f	8.980.774,98
Nederlandsch Schatkistpapier	,,	188.089.394,10
Ander Overheidspapier	,,	10.045.530,94
Wissels	,,	115.122,72
Bankiers in Binnen- en Buitenland	,,	11.672.923,87
Effecten en Syndicaten	,,	6.306.415,09
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	,,	25.157.271,61
Debiteuren	,,	47.015.608,28
Deelnemingen — (incl. Voorschotten)	,,	1.544.457,38
Gebouwen	,,	4.000.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	,,	1.667.769,08
Effecten van Aandeelhouders in Leendepot	,,	13.124.850,—
	f	<u>317.720.118,05</u>

Kapitaal	f	40.000.000,—
Reserve	,,	10.750.000,—
Deposito's op Termijn	,,	31.684.696,50
Crediteuren	,,	213.105.847,68
Kassiers en genomen Daggeldleeningen	,,	1.666.559,48
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	,,	5.720.395,31
Reserve voor Verleende Pensioenen	,,	1.667.769,08
Aandeelhouders voor Effecten in Leendepot	,,	13.124.850,—
	f	<u>317.720.118,05</u>